

**บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาผู้ต้องขัง
ตามหลักพระพุทธศาสนา จังหวัดนคณราชสีมา**

**THE ROLE OF BUDDHIST MONKS IN THE DEVELOPMENT OF PRISONERS
ACCORDING TO BUDDHIST PRINCIPLES, NAKHON RATCHASIMA PROVINCE**

ธรรมรต วิเศษพูน

Thammarot Wisetphun

เรือนจำกลางนคณราชสีมา

Nakhon Ratchasima Central Prison

*Corresponding author E-mail: libbinba@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาผู้ต้องขัง จังหวัดนคณราชสีมา 2. เปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาผู้ต้องขัง จังหวัดนคณราชสีมา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3. ศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาผู้ต้องขัง จังหวัดนคณราชสีมา ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี การวิจัยเป็นแบบผสานวิธี วิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เจ้าพนักงานเรือนจำกลางนคณราชสีมา จำนวน 100 คน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาผู้ต้องขัง จังหวัดนคณราชสีมา ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.16 ด้านค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านสุขภาพจิตใจค่าเฉลี่ย 3.24 รองลงมา ด้านเศรษฐกิจและสังคม ค่าเฉลี่ย 3.13 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านสุขภาพร่างกาย มีค่าเฉลี่ย 3.12 2) การเปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาผู้ต้องขัง จังหวัดนคณราชสีมา พนักงานเรือนจำที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นของเจ้าพนักงานเรือนจำกลางนคณราชสีมาต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาผู้ต้องขัง จังหวัดนคณราชสีมา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย 3. ปัญหาและข้อเสนอแนะ ควรดำเนินการจัดพระสงฆ์มีความรู้ความสามารถเข้ามาบรรยายร่วมกับเจ้าหน้าที่พนักงานเรือนจำให้ผู้ต้องขังมีทัศนคติดีต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเอง ควรประสานงานกับหน่วยงานราชการ จัดกิจกรรมและโครงการต่างๆ ลดวันลดโทษผู้ต้องขัง ส่งเสริมก้าวใหม่ชีวิตไม่ย้อนกระทำผิดซ้ำตามหลักพุทธบูรณาการ

คำสำคัญ : บทบาทพระสงฆ์, การพัฒนาผู้ต้องขัง, พระพุทธศาสนา

Abstract

This research aimed to 1. study the role of Buddhist monks in the development of inmates in Nakhon Ratchasima Province; 2. compare the role of Buddhist monks in the development of inmates in Nakhon Ratchasima Province, categorized by personal factors;

and 3. study the problems, obstacles, and suggestions regarding the role of Buddhist monks in the development of inmates in Nakhon Ratchasima Province. The research employed a mixed-methods approach. Quantitative research used questionnaires as a data collection tool. The sample consisted of 100 Nakhon Ratchasima Central Prison officers. Statistical analyses included frequency, percentage, mean, and standard deviation. Hypothesis testing was conducted using t-tests, F-tests, and one-way ANOVA. Qualitative research involved in-depth interviews with 9 key informants (monks or individuals). Data was analyzed using descriptive content analysis.

The research findings indicated that 1) the overall role of Buddhist monks in the development of inmates in Nakhon Ratchasima Province was at a moderate level. The study found that the highest average score was for mental health (3.24), followed by economic and social aspects (3.13), and the lowest average score was for physical health (3.12). 2) A comparison of the role of monks in developing inmates in Nakhon Ratchasima Province showed no significant difference in the opinions of prison staff across different genders, ages, education levels, and monthly incomes. Therefore, the research hypothesis was rejected. Recommendations include: arranging for knowledgeable monks to give lectures alongside prison staff to improve inmates' attitudes towards behavioral change and quality of life; coordinating with government agencies to organize activities and projects to reduce prison sentences; and promoting a new life for inmates, preventing reoffending, in accordance with integrated Buddhist principles.

Keywords : The role of Buddhist monks, Prisoner Development, Buddhism

บทนำ

การบูรณาการพุทธธรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตสังคมไทย หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาถือเป็นรากฐานหล่อหลอมวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอันดีงามสังคมไทย โดยมีพระสงฆ์ทำหน้าที่สืบทอดเผยแผ่หลักพุทธธรรม เพื่อให้พุทธศาสนิกชนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขปฏิบัติตามหลักจริยธรรมพื้นฐานสร้างความสัมพันธ์อันดีภายในสังคมช่วยให้เกื้อกูลกันอย่างเป็นระบบ สถาบันครอบครัว การปฏิบัติตามหน้าที่ระหว่างบิดามารดากับบุตร ระหว่างสามีกับภรรยา สถาบันการศึกษา การเกื้อกูลระหว่างครูอาจารย์กับศิษย์ สังคมวงกว้าง การปฏิบัติตนต่อบุคคลทั่วไปด้วยความเมตตาซื่อสัตย์ การปฏิบัติตามหน้าที่เหล่านี้ ไม่เพียงแต่ช่วยให้บุคคลสามารถพึ่งพาตนเอง แต่ยังสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมทำให้สมาชิกในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

การพัฒนาสู่ความพ้นทุกข์ด้วยอริยมรรค นอกจากการปรับพฤติกรรมในระดับสังคมแล้ว พระพุทธศาสนายังมุ่งเน้นการ ปรับทัศนคติ (สัมมาทิฐิ) เพื่อการพัฒนาจิตใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยใช้หลักอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์และการบูรณาการหลักธรรมดังกล่าวมิใช่เพียงการรักษาประเพณีดั้งเดิม แต่เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตครอบคลุมทั้งทางกาย วาจา ใจ อันนำไปสู่ความสุขหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง นอกจากนี้ ลักษณะชีวิตมีคุณภาพ หรือสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีคุณภาพ ได้แก่ ลักษณะต่างๆ แสดงถึงสภาพชีวิตดำรงอยู่ด้วยดี เป็นส่วนร่วมเกื้อกูลซึ่งกันและกัน สังคม

และธรรมชาติมีความพร้อมสามารถจะพัฒนาตัวเองให้เจริญงอกงามสู่ความสันติสุขและอิสรภาพที่สมบูรณ์ (พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), (2531))

บุคคลสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการพัฒนาตนเองและยกระดับคุณภาพชีวิตได้ ทั้งในด้านความประพฤติดีงาม ความรู้ถูกต้อง ความซาบซึ้งในความงาม ช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหาชีวิต ช่วยให้เกิดการประกอบอาชีพสุจริต ช่วยให้บุคคลสามารถควบคุมตนเอง ไม่ก่อให้เกิดภัยต่อสังคม รู้จักเสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ส่วนความซาบซึ้งในความงามหรือศิลปะนั้น ช่วยเสริมสร้างอารมณ์อันประณีต มองโลกในแง่ดี มีจิตใจแจ่มใสมั่นคง นำไปสู่ความสมบูรณ์แห่งชีวิต

พระพุทธศาสนาเรียกลักษณะนี้ว่า “ความเป็นมงคล” หมายถึงการก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรือง พุทธศาสนิกชนควรน้อมนำหลักธรรมมาใช้เป็นแสงสว่างนำทางชีวิตและช่วยคลี่คลายปัญหาสังคม ลักษณะศาสนาบำบัด อาจเลือกวัดเป็นศูนย์บำบัดพัฒนาจิตใจ ศูนย์รวมจิตใจกระจายอยู่ทั่วประเทศ มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่หลักธรรมแก่ประชาชนในท้องถิ่น เสริมสร้างความรู้และบ่มเพาะนิสัยพึงประสงค์แก่สังคม อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันกระแสความเจริญทางวัตถุและเทคโนโลยีได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาจิตใจอย่างจริงจัง มิฉะนั้นกระบวนการแก้ไขปัญหาสังคมจะไม่อาจสัมฤทธิ์ผลได้เท่าที่ควร (ประยงค์ สุวรรณบุบผา, 2541)

พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนทุกกลุ่ม ตั้งแต่คนทั่วไป ผู้ต้องขัง และผู้พ้นโทษ ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันทางใจมิให้หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องคุณภาพชีวิตให้ความสำคัญกับความพอใจทั้งทางกายและทางใจ ชีวิตที่ดีของมนุษย์หมายถึงการดำรงอยู่ในสังคมอย่างเป็นสุขผ่านกิจกรรมเป็นประโยชน์หลากหลาย อาทิ การมีงานทำที่มั่นคง การครองเรือนอย่างผาสุก การมีสุขภาพอนามัยแข็งแรง การอยู่ในสภาพแวดล้อมน่ารื่นรมย์ การเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ดี การได้รับความยอมรับจากบุคคลรอบข้าง การมีสิ่งอำนวยความสะดวกและเครื่องใช้เหมาะสมกับยุคสมัยและความจำเป็น รวมถึงการปลอดจากโรคภัยไข้เจ็บ หรือเมื่อเจ็บป่วยก็สามารถได้รับการเยียวยารักษาจนหายเป็นปกติ

จากการศึกษาวิจัยพบว่า “คุณภาพชีวิต” มิได้จำกัดอยู่เพียงการมีความเป็นอยู่ที่ดีทางวัตถุเท่านั้น แต่ยังต้องครอบคลุมถึงมิติทางจิตใจ มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างคุณค่าและความหมายของชีวิต มีองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อน การพัฒนาตนเองผ่านการศึกษา ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งในระบบและนอกระบบ เพื่อยกระดับความรู้ ความสามารถ ทักษะให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ความมั่นคงในวิชาชีพ การมีอาชีพที่มั่นคง ควบคู่กับสภาพแวดล้อมการทำงานเหมาะสม อันเป็นปัจจัยสำคัญส่งเสริมความสุขและประสิทธิภาพในการดำเนินชีวิต สนับสนุนภาพทางวัฒนธรรม การเปิดโอกาสให้บุคคลเข้าถึงศิลปวัฒนธรรมและกิจกรรมนันทนาการ เพื่อหล่อหลอมจิตใจให้มีความละเอียดอ่อน และเกิดความรู้สึกมีคุณค่า (UNESCO, 1978)

นอกจากนี้ การศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทการพัฒนาชุมชนของวัดอินทาราม อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า วัดอินทารามมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาด้านจิตใจ โดยทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมและผู้นำทางจิตวิญญาณประชาชนในชุมชน อีกทั้งได้จัดตั้งศูนย์บำบัดผู้ติดยาเสพติดภายในวัด เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมในระดับพื้นฐาน ประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาควบคู่กับการใช้สมุนไพรในการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ตลอดจนมุ่งฟื้นฟูและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้สามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างปกติ (พระครูพิศิษฐ์ประสาท (นนทิโย ประยูร), 2560)

คุณภาพชีวิตสมบูรณ์เป็นผลจากการบูรณาการระหว่างความพึงพอใจในปัจจัยภายนอก (ด้านเศรษฐกิจและสังคม) กับความอิ่มเอมภายในจิตใจ อันนำไปสู่การดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าและความสงบสุขและ

คุณภาพชีวิตประชาชน ผู้ต้องขัง ผู้พ้นโทษ สามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้พัฒนาคุณภาพชีวิต อาศัยพระสงฆ์แสดงบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาผู้ต้องขังตามหลักพระพุทธศาสนา จังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายในเรือนจำ พร้อมออกมาพัฒนาสังคม

ดังนั้น จากการศึกษาวิจัยบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาผู้ต้องขังตามหลักพระพุทธศาสนา ในจังหวัดนครราชสีมา การพัฒนาคุณภาพชีวิตมีความสัมพันธ์กับปัจจัยสำคัญหลายประการ ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล ความตระหนักในบทบาทพระสงฆ์ ความสัมพันธ์กับชุมชน และการได้รับการสนับสนุนทางสังคม ล้วนเป็นปัจจัยมีอิทธิพลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน ผลการวิจัยดังกล่าว สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ เพื่อให้สามารถมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเสริมสร้างความเข้มแข็งพระสงฆ์ในการเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาผู้ต้องขัง จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาผู้ต้องขัง จังหวัดนครราชสีมา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาผู้ต้องขัง จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย
การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างและการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)
2. ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
 - 2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เจ้าพนักงานเรือนจำกลางนครราชสีมา จำนวน 100 คน
 - 2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มที่ 1 นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานทางด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป กลุ่มที่ 2 นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานทางด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 3 ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติการ จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 4 เจ้าพนักงานเรือนจำ จำนวน 2 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น จำนวน 9 รูปหรือ โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 - 3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม โดยการหาดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ได้ค่าคะแนนของข้อคำถามเท่ากับ 0.80 –1.00 และคำนวณหาความเชื่อมั่น (Reliability) เพื่อวัดความสอดคล้องภายในตามแนวคิดของครอนบาค (Cronbach) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.886

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยการหาดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์(IOC) ได้ค่าคะแนนของข้อคำถามเท่ากับ 0.80 –1.00

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการจัดทำหนังสือแนะนำตัวจากเรือนจำกลางนครราชสีมา เพื่อดำเนินการดังนี้

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยขอประสานความร่วมมือกับเจ้าพนักงานเรือนจำกลางนครราชสีมา ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน และเก็บแบบสอบถามคืนได้ครบตามจำนวน คิดเป็นร้อยละ 100

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยประสานผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อบันทึกหมายเวลาและขออนุญาตบันทึกเสียงการให้สัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการทบทวนการตรวจสอบความถูกต้องในภายหลัง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้

1. สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายเปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาผู้ต้องขัง จังหวัดนครราชสีมา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2. สถิติเชิงอนุมาน ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน การเปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาผู้ต้องขัง จังหวัดนครราชสีมา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือการทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรอิสระสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรอิสระตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามี ความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) แล้วสังเคราะห์ข้อมูลโดยเขียนเป็นความเรียงและจัดกลุ่ม เพื่อนำเสนอข้อมูลในภาพรวม

ผลการวิจัย

1. บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาผู้ต้องขัง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.16 ด้านค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านสุขภาพจิตใจค่าเฉลี่ย 3.24 รองลงมา ด้านเศรษฐกิจและสังคม ค่าเฉลี่ย 3.13 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านสุขภาพร่างกาย มีค่าเฉลี่ย 3.12 โดยจำแนกเป็นรายด้านได้ดังนี้

ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามหลักพระพุทธศาสนา จังหวัดนครราชสีมา ในด้านร่างกายนั้น โดยรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.12) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามหลักพระพุทธศาสนา จังหวัดนครราชสีมา ในด้านจิตใจนั้น โดยรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.24) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามหลักพระพุทธศาสนา จังหวัดนครราชสีมา ในด้านเศรษฐกิจและสังคมนั้น โดยรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.13) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามหลักพระพุทธศาสนา จังหวัดนครราชสีมาทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านสุขภาพร่างกาย ด้านสุขภาพจิตใจ และด้านเศรษฐกิจและสังคม พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.16 และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามหลักพระพุทธศาสนา จังหวัดนครราชสีมา ในด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านเศรษฐกิจและสังคม อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยจำแนกเป็นรายด้านได้ดังนี้

ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามหลักพระพุทธศาสนา จังหวัดนครราชสีมา ในด้านร่างกายนั้น โดยรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.12) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามหลักพระพุทธศาสนา จังหวัดนครราชสีมา ในด้านจิตใจนั้น โดยรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.24) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามหลักพระพุทธศาสนา จังหวัดนครราชสีมา ในด้านเศรษฐกิจและสังคมนั้น โดยรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.13) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

2. การเปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาผู้ต้องขัง จังหวัดนครราชสีมา พนักงานเรือนจำที่มีเพศ ต่างกัน มีความคิดเห็นของเจ้าพนักงานเรือนจำกลางนครราชสีมาต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาผู้ต้องขัง จังหวัดนครราชสีมา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

การเปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาผู้ต้องขัง จังหวัดนครราชสีมา พนักงานเรือนจำที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นของเจ้าพนักงานเรือนจำกลางนครราชสีมาต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาผู้ต้องขัง จังหวัดนครราชสีมา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

การเปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาผู้ต้องขัง จังหวัดนครราชสีมา พนักงานเรือนจำที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นของเจ้าพนักงานเรือนจำกลางนครราชสีมาต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาผู้ต้องขัง จังหวัดนครราชสีมา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

การเปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาผู้ต้องขัง จังหวัดนครราชสีมา พนักงานเรือนจำที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นของเจ้าพนักงานเรือนจำกลางนครราชสีมาต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาผู้ต้องขัง จังหวัดนครราชสีมา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาผู้ต้องขัง จังหวัดนครราชสีมา ควรดำเนินการจัดพระสงฆ์มีความรู้ความสามารถเข้ามาบรรยายร่วมกับเจ้าหน้าที่พนักงานเรือนจำให้ผู้ต้องขังมีทัศนคติดีต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเอง ควรประสานงานกับหน่วยงานราชการ จัดกิจกรรมและโครงการต่างๆ ลดวันลดโทษผู้ต้องขัง ส่งเสริมก้าวใหม่ชีวิตไม่ย้อนกระทำผิดซ้ำตามหลักพุทธบูรณาการ จัดหาพื้นที่วัดและพื้นที่ในชุมชนเพื่อเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมพัฒนาผู้ต้องขังร่วมกับการพัฒนาชุมชนสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

1. บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาผู้ต้องขัง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านสุขภาพจิตใจ รองลงมา ด้านเศรษฐกิจและสังคม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านสุขภาพร่างกาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการอบรมจิตใจ ให้หลักธรรมคำสอน และสร้างกำลังใจแก่ผู้ต้องขัง ซึ่งช่วยลดความเครียด ความวิตกกังวล และทำให้ผู้ต้องขังเกิดสำนึกในการปรับปรุงตนเองได้มากกว่าด้านอื่น อีกทั้งกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น การปฏิบัติธรรม การฟังธรรม และการให้คำปรึกษา สามารถดำเนินการได้ง่ายภายในเรือนจำ จึงส่งผลให้ด้านสุขภาพจิตใจมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ส่วนด้านเศรษฐกิจและสังคมนั้น พระสงฆ์มีส่วนช่วยส่งเสริมการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น การสร้างคุณธรรม จริยธรรม และแนวคิดในการประกอบอาชีพสุจริตหลังพ้นโทษ จึงทำให้ผู้ต้องขังสามารถปรับตัวเข้าสู่สังคมได้ดีขึ้น ขณะที่ด้านสุขภาพร่างกายมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อาจเนื่องมาจากบทบาทของพระสงฆ์ด้านการดูแลสุขภาพร่างกายยังมีข้อจำกัด เพราะเป็นหน้าที่หลักของบุคลากรทางการแพทย์และหน่วยงานราชทัณฑ์มากกว่า ทำให้พระสงฆ์เข้าไปมีส่วนร่วมในด้านดังกล่าวได้น้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับด้านจิตใจและสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุทิวรญาณ (ภักดี เขมธโร) (2564) ที่ศึกษาเรื่อง การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์แก่ผู้ต้องขัง ในเรือนจำจังหวัดสระแก้ว พบว่า ผู้ต้องขังมีความคิดเห็นต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ภาพรวมอยู่ระดับมาก

2. การเปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาผู้ต้องขัง จังหวัดนครราชสีมา พนักงานเรือนจำที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นของเจ้าพนักงานเรือนจำกลางนครราชสีมาต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาผู้ต้องขัง จังหวัดนครราชสีมา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเจ้าพนักงานเรือนจำทุกกลุ่มต่างปฏิบัติตามอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมและระบบการบริหารเดียวกัน ทำให้ได้รับประสบการณ์ การรับรู้ และการสัมผัสบทบาทของพระสงฆ์ในลักษณะใกล้เคียงกัน อีกทั้งบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมจิตใจและฟื้นฟูพฤติกรรมผู้ต้องขังเป็นกิจกรรมที่เห็นผลอย่างชัดเจนและเป็นที่ยอมรับร่วมกันในเรือนจำ จึงทำให้บุคลากรไม่ว่าจะมีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน ก็ยังมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ พระสงฆ์ยังปฏิบัติหน้าที่ด้วยหลักเมตตาธรรม ความเสมอภาค และไม่เลือกปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ส่งผลให้เจ้าพนักงานเรือนจำมองเห็นคุณค่าและความสำคัญของบทบาทพระสงฆ์ในลักษณะคล้ายคลึงกัน จึงไม่เกิดความแตกต่างทางความคิดเห็นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สวัสดิ์ จิรฐิติกาล (2554) ได้วิจัยเรื่อง “การปฏิบัติธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางคลองเปรม” ผลการวิจัยพบว่า ผู้ต้องขังที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการเผยแผ่ในเรือนจำไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาผู้ต้องขัง จังหวัดนครราชสีมา ควรดำเนินการจัดพระสงฆ์มีความรู้ความสามารถเข้ามาบรรยายร่วมกับเจ้าหน้าที่พนักงานเรือนจำให้ผู้ต้องขังมีทัศนคติดีต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเอง ควรประสานงานกับหน่วยงานราชการ จัดกิจกรรมและโครงการต่างๆ ลดวันลดโทษผู้ต้องขัง ส่งเสริมก้าวใหม่ชีวิตไม่ย้อนกระทำให้ผิดซ้ำตามหลักพุทธบูรณาการ จัดหาพื้นที่วัดและพื้นที่ในชุมชนเพื่อเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมพัฒนาผู้ต้องขังร่วมกับการพัฒนาชุมชนสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหานิพัทธ์พนธ์ กิตติพนฺโธ (กัณตธรรารักษ์), พระเจริญพงษ์ ธมฺมทีโป (วิชัย) และพระมหาศุภวัตร ฐานวุฑฺโฒ (บุญทอง) (2560) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบพุทธวิธีการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า การพัฒนากลไกการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ ต้องอาศัยการวิเคราะห์บริบทอย่างรอบด้าน ปัญหาการกระทำผิดซ้ำเชื่อมโยงกับความเปราะบางทาง

จิตใจ เศรษฐกิจ ครอบครัว และการขาดพลังภายใน ส่งผลให้ผู้ต้องขังขาดความพร้อมกลับคืนสู่สังคมถือเป็นกระบวนการฟื้นฟูมนุษย์ที่สร้างโอกาสให้เริ่มต้นใหม่อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยมุ่งเน้นในด้านต่างๆ ให้มากขึ้น เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิธีการหรือรูปแบบการพัฒนาผู้ต้องขังต่อไป
2. ควรมีการศึกษาตัวแปรที่เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เช่น ไตรสิกขา 3 ภาวนา 4 สังคหวัตถุ 4 เป็นต้น และความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระสงฆ์ เพื่อจะได้ทราบว่ามีความเชื่อที่ส่งผลต่อบทบาทการพัฒนาผู้ต้องขังของพระสงฆ์หรือส่งผลต่อบทบาทการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ บทบาทการส่งเสริมการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรหรือเยาวชน บทบาทการให้การปรึกษาแก่ชุมชน และบทบาทการช่วยสนับสนุนศูนย์เด็กเล็กก่อนเกณฑ์ภายในวัด เป็นต้น
3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของบทบาทการพัฒนาผู้ต้องขังในกลุ่มประชากรอื่น เช่น พระสงฆ์ฆาติการ พระธรรมทูต พระธรรมจาริก พระนักศึกษาสามเณร แม่ชี เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่หลากหลายและครอบคลุมกลุ่มประชากรที่มีหน้าที่ในการพัฒนาผู้ต้องขัง และสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้มีการพัฒนาผู้ต้องขังได้อย่างเหมาะสมต่อไป
4. ควรมีการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ โดยวิธีการสังเกตพฤติกรรมและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก หรือเฉพาะกรณีเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความละเอียดมากขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากบทบาทการพัฒนาผู้ต้องขังของพระสงฆ์นั้น อาจมีวิธีการที่แตกต่างกันไป เพื่อจะได้รู้แนวทางและวิธีการปฏิบัติของพระสงฆ์แต่ละรูปให้ได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จิตติมา เสนาไชย. (2554). บทบาทวัดในการส่งเสริมสุขภาพชุมชน : กรณีศึกษาวัดพระธาตุดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
- ประยงค์ สุวรรณบุบผา. รัฐปรัชญา แนวคิดตะวันออก - ตะวันตก. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2541.
- พระครูสุทธธิริญาณ (ภักดี เขมธโร). (2564). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์แก่ผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดสระแก้ว. วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ. 1(1), 20-30.
- พระครูสุวรรณวรการ. (2553). ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูพิศิษฐ์ประจักษ์ (นันทิโย ประยงค์). (2560). บทบาทการพัฒนาชุมชนของวัดอินทาราม อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. 6(2), 439-455
- พระมหานิพัฏฐพันธ์ กิตติพนฺธ (กัณตวรารักษ์), พระเจริญพงษ์ ธมฺมทีโป (วิชัย) และพระมหาสุภาวัฒน์ ฐานวุฑโฒ (บุญทอง). (2560). การพัฒนารูปแบบพุทธวิธีการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม. 9(7), 272-284.

พระมหาสอน อคฺคธมฺโม (ยาจิตร). (2550). บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมชาวบ้านให้พึ่งตนเอง : ศึกษากรณี
พระครูพิพิธธรรมรส. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิต
วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2531). พระพุทธศาสนาในเอเชีย. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.

สวัสดี จิรัฏฐิติกาล. (2554). การปฏิบัติธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางคลองเปรม. รายงานการวิจัย.
พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

UNESCO. (1978). Indicators of Environmental Quality and Quality of Life. Paris: UNESCO